

Årsberättelse 2012

Ragnar Söderbergs
STIFTELSE

Foto
Kristoffer Hellman: sid. 4, 15, 16, 20–21, 46, 78
Daniel Jigenstedt: sid. 27, 28, 31, 32, 35, 36, 39, 40, 43
Patrik Petterson: sid. 2–3, 7, 12, 26, 64, 66–67, 75
Flynn Larsen: sid. 25
Jeffrey Johns: sid. 56
Markus Marcetic: sid. 69

Illustrationer
Josefina Söderberg

Redaktör, layout & grafisk produktion
Mona Firoozpour

Copyright ©
Ragnar Söderbergs stiftelse

Innehållsförteckning

- 4. Ett år av förändring
- 6. Året som gick
- 8. Årsredovisning 2012
- 14. Ordförande har ordet
- 16. Ett rikt och roligt liv
- 22. Medicinsk vetenskap
- 26. Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012
- 44. Ekonomisk vetenskap
- 48. Beviljade anslag i ekonomi
- 52. Rättsvetenskap
- 56. Beviljade anslag i rättsvetenskap
- 60. Övriga anslag
- 66. Sveriges unga akademi
- 70. Priser och professorer
- 76. Ragnar Söderbergs stiftelse
- 78. Kontakt

Ett år av förändring

NÄR MAN I EN FORSKNINGSSSTIFTELSE ser tillbaka på ett år pendlar tanken mellan det som hände därute och det som hände härinne. Därute diskuterades det mycket om individer i forskarsamhället. Alla var eller blev överens om det viktiga i att satsa på individer. Kungliga Vetenskapsakademiens stora utredning *Fostering breakthrough research* pekade – som utredningar så ofta gör – på behovet av att reformera de stora systemen, men underströk också genomgående nödvändigheten av att placera den individuella forskaren i centrum.

Under året har ekonomhistorikern Ylva Hasselberg presenterat den digra vetenskapliga undersökningen *Vetenskap som arbete*. Med utgångspunkt i forskarnas vardagserfarenhet ritas en karta över "vad som driver vetenskapen framåt" och vilka hinder som finns. Sociologen Stefan Svallfors publicerade tänkeboken *Kunskapens människa* om vad som konstituerar en forskare och när han eller hon fungerar optimalt. Även här är individen i centrum – men oftast inlemmad i den mindre gruppen.

Har vi i stiftelsen gått med strömmen, när vi beslutat att sätta enskilda forskare i centrum? Vi blev hjälpta av den diskussion som fördes i vår omgivning, vilken vägledde oss fram till det som vi menar oss tro på oberoende av trender: de enskilda i fokus. Det betyder givetvis inte någon tro på de ensamma genierna i romantisk mening, eller nördarna med samtidens språkbruk. Deras tid är kanske inte förbi i forskarsamhället, men de kan inte vara ideal för hur vi organiserar forskningsverksamhet.

Vår stiftelse har efter moget övervägande beslutat sig för att fokusera på att finna och finansiera den främsta forskaren, den som har ett starkt driv och därför också får med sig sin omgivning och kan leda en mindre forskargrupp.

Det främsta resultatet av vårt förändringsarbete under det gångna året är framväxten av programmet Ragnar Söderbergforskare i medicin, som år 2012 och framåt kommer att vara stiftelsens utlysning i medicin. År 2013 kommer vi att fortsätta på den inslagna vägen och lansera en ny utlysning inom området ekonomi.

När vi arbetar med att förnya stiftelsens verksamhet, strävar vi efter att göra det i samspråk med våra destinatärer. Att skanna av de behov och önskemål som finns i forskarsamhället och kalibrera dem med våra egna idéer, det är något som vi vill fortsätta med. Varje styrelsemöte inleds med en forskarpresentation av något slag, varje större förändring stöts och blöts i diskussion med olika konstellationer av forskare. Vi har en särskild förhoppning om att alla våra anslagsmottagare skulle känna en samhörighet med oss i detta utvecklingsarbete.

Även stiftelser består av enskilda individer. Den av vår styrelses ledamöter som varit med från början – Barbro Montgomery – delar i en intervju med sig av sina minnen och erfarenheter från sitt eget liv och sin far Ragnar Söderberg, som är upphovsmannen till vår stiftelse.

Kjell Blücker
vd

26 mars

Installation av Pufendorfprofessor i Lund. Ny innehavare Gregor Noll.

29 mars

Ingvar Lindqvistpriset: Seminariedag på Kungl. Vetenskapsakademien.

16 april

Söderbergiska priset på Svenska Läkaresällskapet. Tilldelades Christopher Gillberg, Göteborgs universitet.

7 maj

Söderbergiska handelspriset på Svensk Handels stämma. Utdelades till Jarno Vanhatapio, Nelly.com.

23 maj

Styrelse och kansli besökte ett laboratorium på Karolinska Institutet i samband med Thomas Helledays installationsföreläsning.

13 augusti

Ansökningperiod för projekt inom ekonomi, rättsvetenskap och övrigt började. Perioden avslutades 31 augusti.

26 oktober

Åtta utvalda Ragnar Söderbergforskare i medicin presenterades vid en tillställning på Fotografiska i Stockholm.

5 november

Torsten och Wanja Söderbergs pris i design utdelades till Sigurd Bronger.

29 november

Beviljade anslag i ekonomi, rättsvetenskap och övrigt presenterades.

Årsredovisning 2012

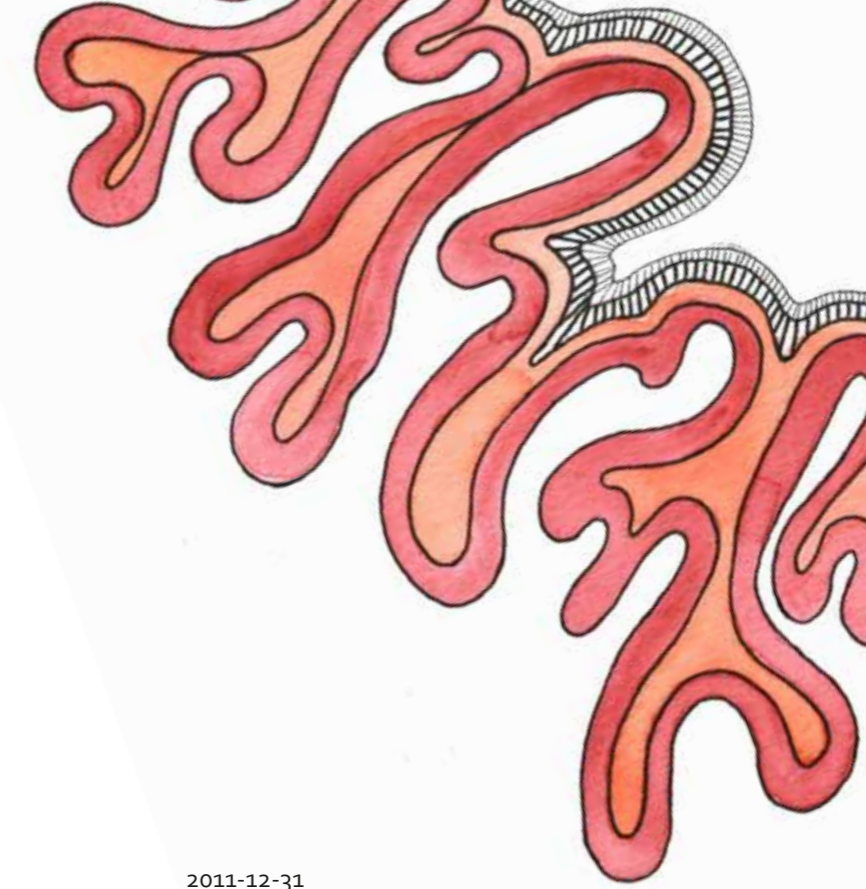
Balansräkning

Tillgångar

	2012-12-31	2011-12-31
Anläggningstillgångar		
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>		
Inventarier	240 005	39 783
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>		
Depositioner	0	117 852
Värdepapper	298 502 715	280 048 247
Summa anläggningstillgångar	298 742 720	280 205 782
Omsättningstillgångar		
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	27 619	140 116
Övriga fordringar	229	89 745
Kassa och bank	227 819 613	116 184 368
Summa omsättningstillgångar	227 847 461	226 414 229
Summa tillgångar	526 590 181	506 620 011

Eget kapital och skulder

	2012-12-31	2011-12-31
Eget kapital		
<i>Bundet eget kapital</i>		
Donationskapital	354 096 867	338 596 867
<i>Fritt eget kapital</i>		
Disponibla medel	15 140 472	6 790 950
Summa eget kapital	369 237 339	345 387 817
Kortfristiga skulder		
Beviljade, ej utbetalda anslag	156 886 82	160 796 246
Övriga skulder	337 324	380 947
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	128 696	55 001
Summa kortfristiga skulder	157 352 842	161 232 194
Summa eget kapital och skulder	526 590 181	506 620 011

Resultaträkning

	2012-12-31	2011-12-31
Intäkter		
Utdelningar	151 408 694	143 499 244
Ränteintäkter	2 907 825	3 450 372
Summa intäkter	154 316 519	146 949 616
Kostnader		
Externa kostnader	-2 606 805	-1 798 049
Personalkostnader	-2 969 901	-3 019 090
Avskrivningar av inventarier	-62 482	-9 921
Övriga rörelsekostnader	0	-364
Summa kostnader	-5 639 188	-4 827 424
Förvaltningsresultat	148 677 331	142 122 192
Resultat från finansiella poster		
Ränteintäkter	113	184
Räntekostnader	-1 757	-1 008
Summa finansiella poster	-1 644	-824
Resultat efter finansiella poster	148 675 687	142 121 368
Årets resultat	148 675 687	142 121 368

Värdepapper

Antal aktier

Ratos AB, A och B	27 341 793
SCA, Svenska Cellulosa AB, B	90 000
Industrivärden AB, C	40 000
Sandvik AB	25 000
Hennes & Mauritz AB, B	20 000
Skanska AB, B	20 000
Swedbank AB, A	10 000
Swedbank AB, preferensaktie	5 000

Marknadsvärde 31 december 2012 1 845 072 692 kronor

Stiftelsens revisor
Birgitta Bjelkberg, PwC

Styrelse

RAGNAR SÖDERBERG, ordförande
MARIE SÖDERBERG, vice ordförande
BARBRO MONTGOMERY, ledamot
KATARINA SÖDERBAUM, ledamot

ANN STERN, suppleant
JAN SÖDERBERG, suppleant
LARS SÖDERBERG, suppleant
ALEXANDRA MONTGOMERY, suppleant

Sakkunniga 2012

Medicinsk vetenskap

CARL-HENRIK HELDIN, ordförande,
Ludwig Institute for Cancer Research i Uppsala
SVEN ENERBÄCK, Göteborgs universitet
MARIA FÄLLMAN, Umeå universitet
LEIF GROOP, Lunds universitet
ANDERS HAMSTEN, Karolinska Institutet
OLE KIEHN, Karolinska Institutet
OLLE STENDAHL, Linköpings universitet
MARIE WAHREN-HERLENIUS, Karolinska Institutet

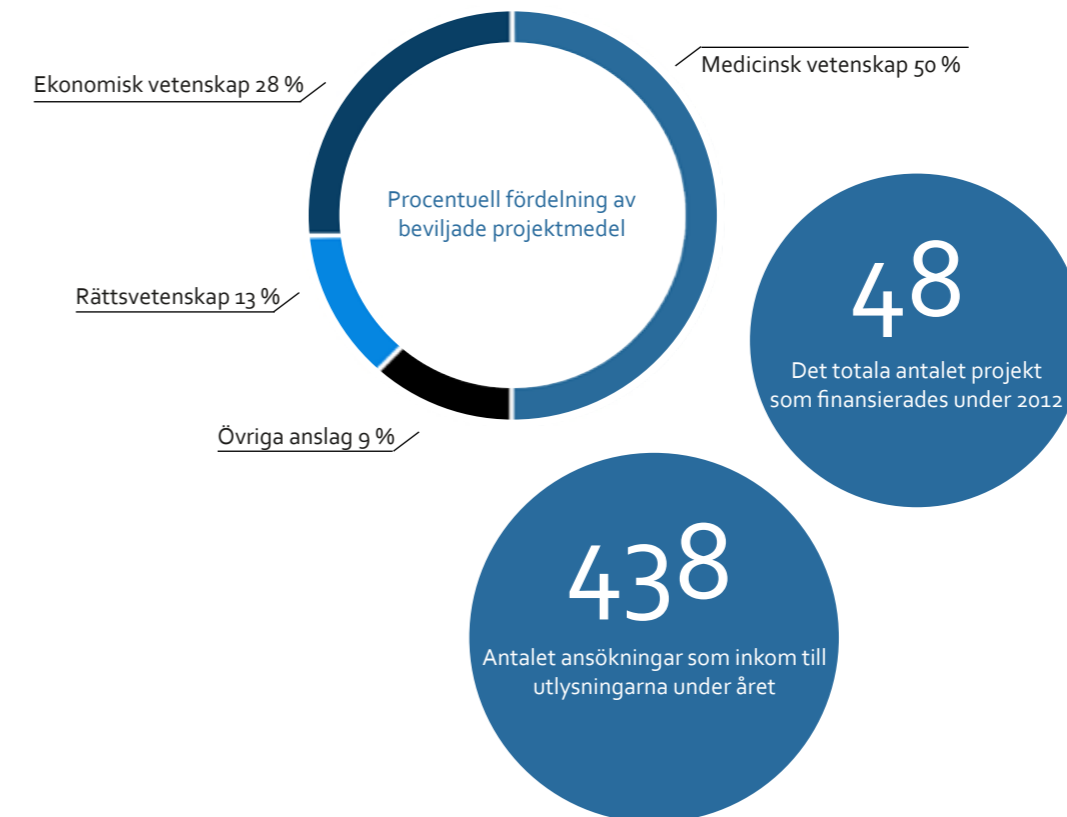
Ekonomisk vetenskap

ULF ELG, Lunds universitet
TORE ELLINGSEN, Handelshögskolan i Stockholm
SUSANNA FELLMAN, Göteborgs universitet
PER KRUSELL, Stockholms universitet
LENA ZANDER, Uppsala universitet

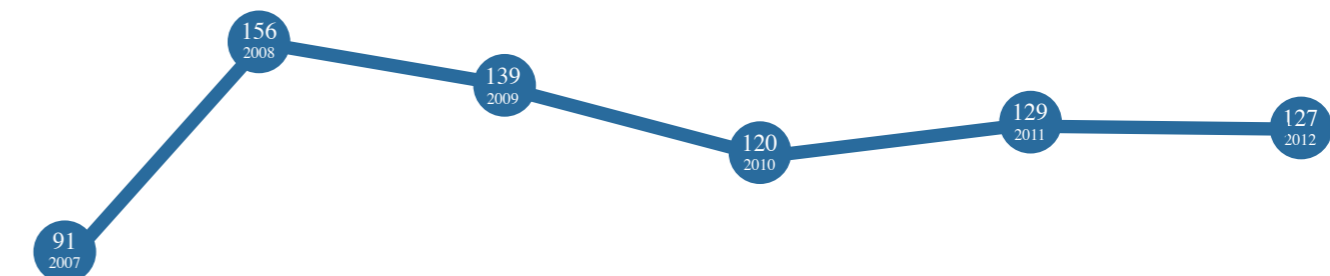
Rättsvetenskap

PETTER ASP, Stockholms universitet
ELISABETH RYNNING, Uppsala universitet
PER SAMUELSSON, Lunds universitet

127 Stiftelsen har under det gångna året efter extern och intern beredning beviljat anslag till forskning för cirka 127 miljoner kronor.

Utdelning i miljoner kronor per år

Ordförande har ordet

Ragnar Söderberg summerar året

VÄRLDEN HAR FÖRÄNDRATS ganska dramatiskt sedan Ragnar Söderberg grundade vår stiftelse 1960 men trots nya tider så försöker vi driva verksamheten enligt de principer som styrde Ragnar i sin livsgärning. Vi söker därmed efter högsta kvalitet i allt vi gör och strävar efter att oavbrutet förnya och förbättra vår verksamhet, precis så som Ragnar hade gjort om han varit med idag.

Vi tror att forskningsresultat skapas av individer, måhända individer i grupp men det finns alltid en enskild person, en människa och entreprenör, som är drivande för att skapa resultat och vi har de senaste åren ändrat vår anslagsgivning till att idag nästan uteslutande finansiera just enskilda forskare.

Vi är särskilt stolta över det program med Ragnar Söderbergforskare i medicin som vi lanserade i höstas och det är ett utmärkt exempel på hur vi anpassat vår beredning för

att finna och utvärdera just de främsta forskarna som individer. Som ett led i utvärderingen fick även styrelsen möjlighet att träffa och ställa frågor till forskarna vilket gav oss viktig ny kunskap och ett mycket starkt incitament att följa dessa lysande stjärnor och deras forskningsresultat framöver.

Under våren lanserar vi ett nytt forskningsprogram, Ragnar Söderbergprojekt i ekonomi, som är resultatet av mångas ansträngningar men främst vd:s som dagligen tillsammans med sina kollegor arbetar med att utveckla stiftelsens verksamhet. Jag är övertygad om att Ragnar skulle ha uppskattat både kvaliteten och förnyelsen i det arbete som ni gör och ser tillsammans med styrelsen fram emot ännu ett år där vi lyckas hitta och finansiera ännu fler av de främsta forskarna.

Ett rikt och roligt liv

Samtal med Barbro Montgomery om stiftelsen och familjen

Text: Marielouise Samuelsson

– **DET ROLIGA ÄR** att vi fortfarande kan bära vidare och förvalta något som påbörjades redan på 1800-talet, det är roligt att familjen har den kompetensen. Så säger Barbro Montgomery om arbetet i den stiftelse som bär hennes fars, Ragnar Söderbergs, namn och där hon själv har varit ordinarie styrelseledamot sedan faderns död 1974. Då hade hon varit suppleant från tillkomsten av Ragnar Söderbergs stiftelse och Torstens Söderbergs stiftelse 1960.

– När stiftelserna bildades ringde pappa och sa ”du ska vara suppleant” och då blev det så!

Bakgrunden till stiftelserna kan alltså relateras till 1800-talet, då Ragnar och Torsten Söderbergs farfar, Per Olof Söderberg, övergick från att vara smidesmästare till att sälja stål och tillsammans med Leonard Haak skapa Söderberg & Haak, så småningom ledande järngrossistfirma. Ragnar Söderberg blev 1932 ledare för familjeföretaget i Stockholm efter fadern Olof och utvecklade därefter med framgång Söderberg & Haak vilket ledde fram till bildandet av förvaltningsbolaget Ratos (vars namn för övrigt bildats av bröderna Söderbergs förnamn, Ragnar och Torsten). Samarbetet mellan bröderna var gott, men alla var och är överens om

att Ragnar Söderberg nog var den drivande. Barbro Montgomery kommer ihåg diskussionerna som föregick inrättandet av stiftelserna, där Ragnar Söderberg, precis som i affärer, blev den drivande för det gemensamma bästa. Ragnar Söderberg var angelägen om att få stiftelserna på plats.

Däremot minns hon inte att Ragnar Söderberg personligen vid den tiden gav uttryck för något specifikt intresse för rättsvetenskap. Att stiftelserna skulle gynna det rättsvetenskapliga området hörde sannolikt samman med Torsten Söderbergs verksamhet som jurist. Bröderna Söderberg var båda engagerade för de andra forskningsområdena, ekonomi och medicin. Ekonomi låg självfallet nära till hands för en driftig affärsman, men också medicin som då som nu förknippades med framsteg som också kan ge ekonomisk avkastning. Men Barbro Montgomery påminner också om att man övervägde stöd till kultur i vid mening, ett annat av pappans intresseområden som hon själv numera påminner om i styrelsen.

– Pappa ville göra något bra och samtidigt se till att inte allt kapital skulle försvinna i dåtidens ytterst höga arvsskatt.

DENNA VILJA FANNS ALLTså bakom de båda stiftelserna, sammanlagt 13 miljoner var ett donationskapital som väckte medialt uppseende. Ragnar Söderbergs skicklighet som affärsman innebar inte bara en framgångsrik utveckling av Söderberg & Haak och Ratos, han hade också styrelseuppdrag i andra företag, företrädesvis inom Wallenbergssfären. Mellan familjerna Söderberg och Wallenberg finns både täta släktband och varaktiga affärsförbindelser. Barbro Montgomery beskriver vidare sin pappa som ”en modern patriark”, med märkbar omsorg om personalen.

– Han brydde sig om de anställda, han såg till att de hade ordentlig semester och fri sjukvård. Han skapade så mycket, han hade många uppdrag och jag tror att han ibland arbetade alldeles för hårt.

Till uppdragen hörde att Ragnar Söderberg var norsk generalkonsul i Sverige, ett uppdrag som krävde tid och särskilt engagemang under andra världskriget.

– När pappa fyllde 40 år den 13 april 1940 hade tyskarna just invaderat Norge (9 april) och istället för att fira sin födelsedag så tillbringade han den mesta tiden med att tala i telefon för att undersöka hur vi skulle kunna hjälpa den norska kungafamiljen att komma över till Sverige.

Ja, Ragnar Söderberg var en upptagen man, men också en pappa som alltid tog sig tid att prata med sina barn, ofta om ”bolaget” och en hel del om kultur. Från det Barbro Montgomery var liten flicka minns hon traditionen att lyssna på Sveriges Radios söndagskonserter, då hon fick sitta i sin pappas knä och känna doften av hans pipa.

– Pappa var påläst om det mesta och en kulturell person, han samlade silver och var road av att köpa konst och av att gå på museer.

Barbro Montgomerys föräldrar skilde sig 1940, men Ragnar Söderberg förblev en närvarande pappa för sina barn, detta utifrån dåtida förutsättningar. Det var söndagsmid-

dagar och museibesök men också resor och gemensamma vistelser på västkusten och senare på franska Rivieran där Ragnar Söderberg gärna tillbringade sin lediga tid. Medan det var självklart att hennes bröder, Johan, Erik och Sven, skulle gå vidare in i familjeföretagen, fanns inte den sortens förväntningar på dottern Barbro. Hon var intresserad av språk och historia, men inte alls av matematik, vilket ledde till att hon istället för studenten avlade examen, så kallade normalskolekompetens, en flickskoleutbildning med nivå mellan realexamen och studentexamen. Efter det ville hon se mera av världen och for till USA och anrika Bryn Mawr College i Pennsylvania. Idag kan hon konstatera hur lätt det var att bli antagen, när hon jämför med den ansökningsbyråkrati som krävs numera, när barnbarnen och andra yngre släktingar vill studera i USA.

– På min tid räckte det med att pappa eller om det var min storebror Johan, skrev ett brev, så var det ordnat.

Hon fick dock hemlängtan efter ett år, men sökte sig strax utomlands igen, den här gången till Frankrike och Sorbonne, universitetet i Paris. Intresset för Frankrike och franska språket hade väckts under resorna tillsammans med pappa Ragnar och har förblivit livslångt. Tillbaka i Stockholm igen jobbade hon en tid för Franska Turistbyrån. Nästa resa gick till England, för att hon skulle förkovra sig i engelska. Men den vistelsen kom att innebära något betydligt mer väsentligt än att hon kunde tenta av ett tredje språk, vid sidan av tyskan och franskan. I Cambridge träffade hon nämligen sin blivande make, Henry Montgomery. De förlovade sig och gifte sig unga – ”jag var bara 22” – och hamnade allra först en tid i Eskilstuna, där Henry Montgomery satt ting.

– Varannan lördag for vi till Montgomerys på Segersjö, varannan lördag till mamma Ingegerd på Valhallavägen. Och vi njöt av att få god mat och service.

”Jag är, eller åtminstone var, väldigt organisatorisk och jag är inte rädd för att tala, det har jag haft stor nytta av.”

HENRY HADE OCKSÅ PLANER PÅ en karriär som diplomat, men hustru Barbro var inte så entusiastisk. Hon avrådde och det rådet var väl underbyggt, då hon under uppväxten hade lyssnat mycket på sin morfar, Axel Wallenberg, på 20-talet svensk envoyé i Washington.

– Morfar sa alltid att det är svårt att vara hög diplomat när man kommer från ett litet land.

Familjen och släkten har alltid haft stor betydelse i Barbros liv, under uppväxten tillbringade hon mycket tid med morföräldrarna, Axel och Elsa Wallenberg, mormodern hade för övrigt varit svensk mästarinna i tennis och en gång kommit på fjärde plats i olympiska spelen i London 1908. Barbro Montgomery framhåller gärna vikten av och nöjet med att umgås över generationsgränserna, såsom i styrelsen för Ragnar Söderbergs stiftelse.

– Jag tycker det är roligt att sitta i styrelsen som representant för den äldre generationen och bland annat återkomma med mitt eget mantra, det om att vi ska bidra ännu mera till kultur.

Om man frågar Barbro Montgomery om det hon själv gjort är det lätt hänt att hon istället talar om makens karriär. Henry Montgomery (som avled 2010) blev under den borgerliga regeringen 1991–1994 statssekreterare i justitiedepartementet och därefter kammarrättspresident. Men detta att hon gärna och med stolthet talar om maken, pappan och de tre döttrarna innebär inte att Barbro Montgomery vill förminska sina egna insatser.

– Jag är, eller åtminstone var, väldigt organisatorisk och jag är inte rädd för att tala, det har jag haft stor nytta av.

Dessa egenskaper och talanger har hon tillämpat i en rad sammanhang, från bilkåristerna i Eskilstuna till styrelsearbetet i Ragnar Söderbergs stiftelse. En betydelsefull del i hennes liv har varit golfen. Hon har varit förbundskapten, landslagscoach för svensk damgolf och svensk representant i många internationella golfsammanhang. År 2005 tog några av hennes adepter initiativ till ”Barbro Montgomerys ledarskapspris”. Hennes eget ledarskap inom golfen blir ännu ett exempel på det umgänge över generationsgränserna som hon uppskattar.

– Det var kul att få engagera sig i var och en av de unga spelarna och de var oftast väldigt uppskattande. Men det kunde också handla om att lära dem lite pli, som att resa sig upp när någon äldre kom in i rummet, säger Barbro Montgomery med glimten i ögat. Andra insatser är långvarigt och engagerat styrelsearbete bland annat som ordförande för Kronprinsessan Lovisas förening för barnasjukvård och som vice ordförande i Sällskapet Vänner till Pauvres Hon-teux.

– Jag har haft ett rikt men helt oavlönat arbetsliv! Är det något jag ångrar så är det att jag inte läste vidare, ja, det ångrar jag till tusen, jag tror att jag i så fall skulle ha läst sociologi. Jag tror att jag skött mina åtaganden rätt bra. Jag har alltid gjort mitt bästa och jag har spelat en roll i det jag har gjort.

“Jag tror att jag skött mina åtaganden rätt bra. Jag har alltid gjort mitt bästa och jag har spelat en roll i det jag har gjort.”

BARBRO MONTGOMERY SPELAR ALLTSÅ fortfarande en roll i Ragnar Söderbergs stiftelse, hon har alltmer kommit att tycka att det är spännande med forskning och med stiftelsens fördelning av medel.
– Det kanske till och med finns någon framtida Nobelpristagare bland dem som vi har givit pengar! Framförallt kan vi bidra med att de får tid till att ägna sig åt sin forskning. De måste ju annars tillbringa mycket tid med att söka anslag, tack vare vår stiftelse kan de känna sig lite lugnare.

Hon berättar också om trevliga sammankomster för forskarna. Senast en middag på Fotografiska för de åtta forskarna i programmet Ragnar Söderbergforskare i medicin, där personliga kontakter knöts med ömsesidiga löften om att hålla kontakt.

– Jag tror att forskarna var väldigt nöjda, det är lite av det där patriarkaliska som pappa stod för. Jag tror också mycket på det, att forskarna inte bara ska få pengar, utan också känna sig lite omhändertagna.

– Jag tänker ofta med stolthet och tacksamhet på pappa och på hur vårt fina förhållande med åren berikat mitt liv. Det är som helhet så roligt att tillhöra den här familjen som bland annat utvecklat stiftelsen till vad den är idag. När jag ser på den yngre generationen i styrelsen, tänker jag att pappa skulle ha varit så stolt.

Medicinsk vetenskap

År 2012 lanserade stiftelsen programmet Ragnar Söderbergforskare i medicin. Åtta yngre forskare har fått anslag om cirka åtta miljoner kronor för fem år. I det följande presenterar de sin forskning. Granskningsförfarandet har utvidgats till en trestegsprocess med ett intervjumoment. Erfarenheterna av det första årets utlysning har fått stiftelsens styrelse att besluta att programmet skall permanentas.

Carl-Henrik Heldin

Om utlysningen Ragnar Söderbergforskare i medicin

“De sökande som i slutändan blivit utvalda är alla förträffliga forskare. Det generösa bidrag som Ragnar Söderbergs stiftelse ger kommer att göra det möjligt för de utvalda att kraftfullt kunna utveckla sina mycket intressanta idéer och forskningsprojekt.”

CARL-HENRIK HELDIN BERÄTTAR om svensk medicinsk forskning i generella termer och är oroad över dagsläget. Han menar att svensk medicinsk forskning av tradition varit väldigt stark men ett flertal faktorer och utmaningar har under de senaste åren orsakat en nedgång i en global jämförelse. En ökad konkurrens från forskare från andra länder i världen är en av dessa faktorer. Andra faktorer är otillräckligt med tid för svenska kliniker att bedriva forskning, otydliga karriärstrukturer och en svår finansieringssituation för unga forskare.

– Den svenska medicinska forskningens framgång är helt beroende av vår förmåga att rekrytera de mest begåvade studenterna till forskning och ge de framgångsrika unga forskarna positioner och tillräckliga resurser för att de ska kunna driva innovativa och ambitiösa forskningsprojekt. Utlysningen Ragnar Söderbergforskare i medicin är därför av yttersta vikt för Sverige, säger Heldin.

Under utlysningsperioden inkom det nästan 200 ansökningar av vilka samtliga utvärderades av en sakkunniggrupp bestående av åtta medicinska experter, med Carl-Henrik Heldin som ordförande. Bland ansökningarna fanns det ett flertal som bedömdes vara av utmärkt kvalitet, varav elva av dem bjöds in till intervjuer med stiftelsens styrelse och ett antal medlemmar från expertpanelen. Åtta av de sökande blev utsedda till Ragnar Söderbergforskare i medicin med åtta miljoner kronor i finansiering över fem års tid. Heldin kommenterar resultatet av utlysningen Ragnar Söderbergforskare i medicin:

– De sökande som i slutändan blivit utvalda är alla förträffliga forskare. Det generösa bidrag som Ragnar Söderbergs stiftelse ger kommer att göra det möjligt för de utvalda att kraftfullt kunna utveckla sina mycket intressanta idéer och forskningsprojekt.

CARL-HENRIK HELDIN ÄR ORDFÖRANDE för den sakkunniggrupp som granskar ansökningarna till utlysningen Ragnar Söderbergforskare i medicin. Han är sedan 1986 forskningschef för Uppsalaflialen av Ludwiginstitutet för cancerforskning och sedan 1992 även professor i molekylär cellbiologi vid Uppsala universitet. Han är Vice President i European Research Council, medlem i Kungl. Vetenskapsakademien och blivande ordförande i Nobelstiftelsen. Heldin har publicerat mer än 390 vetenskapliga artiklar och mer än 190 översiktsartiklar. Hans arbeten har citerats mer än 55 000 gånger och hans H-index, som anger hur hög påverkansfaktor en forskare har genom sina publikationer, är 127.

Heldins forskargrupp studerar mekanismer för tillväxtfaktorers signalöverföring, samt tillväxtfaktorers funktion både i normala tillstånd och vid sjukdom. Tillväxtfaktorer är proteiner som styr cellers delning, utveckling och aktivitet. Eftersom cancer karakteriseras av en okontrollerad tillväxt av celler så är tillväxtfaktorer viktiga att studera för att kunna förstå cancer. Ett viktigt mål för Heldins forskargrupp är att undersöka om läkemedel som påverkar tillväxtfaktorers effekt inne i celler kan användas för behandling av cancer.

Ragnar Söderbergforskare
i medicin

“Programmet Ragnar Söderbergforskare i medicin ger ett värdefullt bidrag till särskilt lovande yngre forskares karriärutveckling. Behovet av denna typ av karriärutvecklingsstöd är idag mycket stort. Tillsättningsproceduren, vilken omfattar sakkunnigbedömning på högsta nationella nivå åtföljd av intervjuer av en tätgrupp, ger möjlighet att identifiera de allra starkaste kandidaterna bland sökande av generellt mycket hög kvalitet. Årets forskare utgör en utomordentligt kvalificerad och intressant grupp, vars fortsatta utveckling ska bli spännande att följa.”

– Anders Hamsten, nytilträdde rektor för Karolinska Institutet,
sakkunnig i utlysningen Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012

Olov Andersson
Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012
Karolinska Institutet

Marie Carlén
Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012
Karolinska Institutet

Maria Kasper
Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012
Karolinska Institutet

Marie Lagerquist
Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012
Göteborgs universitet

François Lallemand
Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012
Karolinska Institutet

Mia Phillipson
Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012
Uppsala universitet

Camilla Svensson
Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012
Karolinska Institutet

Lisa Westerberg
Ragnar Söderbergforskare i medicin 2012
Karolinska Institutet

Olov Andersson

Jag har länge varit intresserad av sport och har sysslat med många olika sporter, särskilt löpning. Erfarenheten av dessa sporter har hjälpt mig mycket eftersom man har långsiktiga mål och tränar nästan varje dag för att nå dessa mål – på samma sätt som man gör i vetenskaplig forskning. Det är viktigt att komma ihåg att ha roligt längs vägen till målet, och att entusiasmen att bli bättre är ett steg i rätt riktning.

“Om man är flexibel och tar chanser när de erbjuds så kommer nya spännande möjligheter att uppenbara sig, så att man kan lära sig nya syn- och tillvägagångssätt inom forskningen.”

DIABETES KAN BEHANDLAS med injektioner av insulin, men ett alternativ till insulininjektioner skulle kunna vara en behandling som ökade antalet insulinproducerande betaceller i kroppen. För att hitta en helt ny behandling, och för att möjliggöra analys av ett stort antal kemikalier och gener, används zebrafisk som modellsystem i min forskning.

Dessa fiskar är på sätt och vis primitiva, eftersom de endast har en langerhansk ö. Langerhanska öar är grupperingar av insulinproducerande betaceller. Detta underlättar studier av hur betaceller bildas i embryon, samt hur nya betaceller kan formeras efter att antalet betaceller minskats vid en skada som efterliknar initieringen av typ 1-diabetes hos en människa. I bukspottskörteln finns inte bara betaceller utan också fyra andra endokrina celltyper som producerar var sitt hormon. När nybildning av de olika endokrina cellerna har initierats finns det en teoretisk möjlighet att styra deras utveckling så att flera väljer att bli insulinproducerande celler på bekostnad av de andra endokrina celltyperna. Vi kommer därför att leta efter kemikalier och gener som kan styra utvecklingen av endokrina celler och analysera hur det påverkar blodsockernivån. Vi försöker finna molekyler, gener och signalvägar som kan stimulera formation av betaceller. Resultaten kan visa sig utgöra en viktig pusselbit till en grund för framtida behandlingar av diabetes.

Även om forskningen är basal är den långsiktiga visionen att

projektets upptäckter överförs till kliniken. Genom att fokusera på en biologisk frågeställning har projektet en större möjlighet att komma fram till relevanta upptäckter som kan vara till nytta för just diabetiker, till skillnad mot om man studerar en biologisk process eller ett speciellt protein, vilket i och för sig kan leda till väldigt intressanta stickspår. Om man är flexibel och tar chanser när de erbjuds så kommer nya spännande möjligheter att uppenbara sig, så att man kan lära sig nya syn- och tillvägagångssätt inom forskningen.

Målet är att finna strategier för att öka antalet insulinproducerande betaceller, för att där igenom finna nya behandlingsmetoder mot diabetes. Just nu är vi i färd med att inrätta ett laboratorium för att överbrygga utvecklingsbiologi, metabolism och läkemedelsutveckling.

I det tidiga stadium som vi befinner oss i just nu, utför vi pilotförsök samtidigt som vi bygger upp labbets infrastruktur och sätter samman en forskargrupp. När det är färdigt återstår bara att utföra de beskrivna experimenten, men det gäller att komma ihåg att det är vetenskap vi sysslar med och att man aldrig vet vad som väntar runt hörnet. Vi kommer säkert att behöva justera med alternativa strategier under projektiden för att kunna nå våra mål, därför känns det extra tryggt att veta att finansieringen är säkrad för de kommande fem åren. Vår långsiktiga vision är att få se våra labbfynd omsättas i klinisk praxis. Dit vill vi nå.

“Jag tvivlar inte på att våra resultat kommer att bidra till utvecklingen av bättre behandlingar för psykiatriska störningar som kännetecknas av förändrade kognition som schizofreni, autism och ADHD.”

MÅNGA PSYKISKA SJUKDOMAR kännetecknas av förändrad kognition, som till exempel schizofreni och autism. Kognition är mentala processer som gör att vi kan fokusera, tänka, minnas och förstå. Trots omfattande forskning finns det idag inga verksamma mediciner mot dessa sjukdomar, mycket beror på att vi inte förstår hur hjärnan utför mentala processer eller hur förändringar i hjärnan kan leda till förändrad kognition och psykisk sjukdom.

Forskning om hjärnan har begränsats av tekniska svårigheter, vilket bland annat resulterat i en allvarlig försening av utvecklingen av effektiva psykofarmaka men har också bidragit till den fortsatta stigmatiseringen av individer drabbade av psykisk sjukdom. Den nya teknologin optogenetik låter oss nu, för första gången, med hjälp av ljus, direkt manipulera hjärnans nätverk av nervceller. Om vi kan demonstrera hur hjärnan normalt utför mentala processer, så kan vi också förstå vad som går fel vid psykisk sjukdom. Optogenetik är den teknik som för närvarande driver forskningen om hjärnan framåt och aldrig tidigare har vår förståelse om hjärnan ökat så snabbt.

Det långsiktiga målet med forskningen är att klargöra hur hjärnan utför vissa grundläggande kognitiva processer som är nödvändiga för att en individ skall kunna leva ett me-

ningsfullt liv. Jag förväntar mig att de kommande fem åren kommer att forma min framtid som forskare. I dagsläget har jag möjlighet att fokusera på den forskning jag vill göra, med stor frihet och fullt ansvar. De val jag gör kommer att avgöra vad labbet kommer att arbeta med en lång tid framöver, därför kommer ett fåtal beslut att påverka allt jag tänker och hoppas på men även vad jag strävar efter i min yrkeskarriär. Jag har redan fastställt de centrala delarna i den forskning jag bedriver, och nu kan jag faktiskt fullfölja min vision genom det långsiktiga stöd som jag har fått.

Under de kommande fem åren räknar jag med att vi kommer att dra nytta av de nya experimentella strategier och tekniska framsteg som vi har etablerat på labbet och att vi kommer att slutföra vår första karakterisering av nätverk som är centrala för kognition. Som en del av det arbetet kommer vi att kunna visa hur olika populationer av nervceller i hjärnan bidrar direkt till våra kognitiva beteenden.

I framtiden vill jag utöka arbetet, ett område av hjärnan i taget, celltyp för celltyp, för att fylla det tomrum som finns i vår förståelse för kognition. Jag tvivlar inte på att våra resultat kommer att bidra till utvecklingen av bättre behandlingar för psykiatriska störningar som kännetecknas av förändrade kognition som schizofreni, autism och ADHD.

Marie Carlén

JAG ÄR EN VANLIG TJEJ från norra Sverige som har levt ett skiftande liv. Jag hoppade av läkarstudierna och har jobbat som städare, skraddare, McDonalds-praktikant, personlig assistent. Jag har varit på resande fot, biologistudent, och slutligen landade jag som forskare. Jag är övertygad om att det finns få rätt och fel i livet och jag tror på att alla ska ha möjlighet till ett meningsfullt liv. Från dessa tankar grundas min djupa önskan om att förstå hjärnan och att öka medvetenheten om psykiska störningar bland allmänheten.

Maria Kasper

MINA STYRKOR ÄR MIN kreativitet, kompetens, laganda, energi och min strävan efter personlig utveckling. Det är egenskaper som jag kommer att använda för att motivera och inspirera mina medarbetare. Efter en krävande dag njuter jag genom att lyssna på klassisk musik eller jazz medan jag lagar mat. Jag antar att mitt österrikiska ursprung avslöjas då de flesta av mina lediga dagar tillbringas i bergen, med vandring på sommaren och skidåkning på vintern.

“Att bli utvald till Ragnar Söderbergforskare i medicin har givit mig möjligheten att starta mitt eget labb, vilket är en dröm jag har haft sedan jag valde att bli forskare.”

DET ÄR MIN ÖVERTYGELSE ATT nyckeln till cancerns gåta finns i våra hårstrån. Vår kropp skyddas från omvärlden av huden. Huden utsätts ständigt för skadlig UV-strålning från solen och dagligen av små repor och sår. Vår hud reagerar på detta vävnadsslitage genom att aktivera stamceller i huden som kan reparera vävnad och ersätta de skadade cellerna. Felaktig reglering av dessa stamceller kan leda till att cancer utvecklas.

Hårsäcken är en del av vår hud och den innehåller flera olika typer av stamceller som tillsammans förnyar hårsäckarna och leder till hårutväxt. Dessa stamceller spelar en viktig roll vid sårhäkning, men också för uppkomst av hudcancer. Forskningsprojektets mål är att hitta svaret på varför vissa stamceller förblir ofarliga när de muterar medan andra utvecklas till elakartad cancer.

Forskningsprojektets utgångspunkt är den friska huden. Med hjälp av nyskapande forskningsmetoder studeras hår-

säckens olika celler, var och en för sig. Nästa steg blir att använda samma metoder för att analysera hur de olika cellerna beter sig vid sårhäkning och hur friska celler omvandlas till cancerceller.

Att bli utvald till en Ragnar Söderbergforskare i medicin har givit mig möjligheten att starta mitt eget labb, vilket är en dröm jag har haft sedan jag valde att bli forskare. Långsiktigt hoppas jag på att projektet ska kunna bidra till att öppna nya möjligheter för riktad tumörterapi mot de transformerade stamcellerna som initierar cancer. Visionen för de kommande åren är att bygga upp en innovativ och internationellt konkurrenskraftig forskningsgrupp som studerar hudens stamceller och canceruppkomst. Min ambition är att forskningen ska bedrivas i en kreativ och vänlig miljö för studenter och forskare, en plats där man tycker om att diskutera vetenskap och att generera nya idéer i en dynamisk miljö.

“Jag är övertygad om att mina upptäckter i framtiden kommer att leda till nya innovativa idéer som ytterligare kommer att finansieras.”

MINSKAD BENMASSA MEDFÖR ökad risk för frakturer och därigenom ökad kostnad för samhället samt ökat lidande. Inflammation är associerad med ökad benförlust och därigenom ökad frakturrisik. Östrogen skyddar mot frakturer, men anses olämpligt som läkemedel mot låg benmassa på grund av allvarliga bieffekter.

Målet med projektet är att karakterisera mekanismen bakom östrogenets benskyddande effekter för att därigenom underlätta utvecklingen av nya läkemedel som liknar östrogen men som saknar de negativa bieffekterna. Projektet kommer att utveckla och använda nya transgena musmodeller för att bestämma betydelsen av olika delar av östrogenreceptorn för de benskyddande effekterna, samt utreda vilken celltyp som medierar dessa effekter. Vårt tidigare viktiga vetenskapliga fynd att östrogensignalering i nervsystemet påverkar benmassan kommer att utredas vidare genom att östrogensignalering slås ut specifikt i utvalda

delar av hjärnan med hjälp av virala vektorer. Ambitionen är att bedriva högklassig, kliniskt relevant forskning för att skapa en förståelse för hur östrogen skyddar mot inflammationsmedierad benförlust och därigenom underlätta utvecklingen av nya behandlingsalternativ mot benförlust orsakad av ökad inflammation.

Att väljas ut som Ragnar Söderbergforskare i medicin har gett mig möjlighet att utvidga min forskargrupp och starta projekt som jag annars inte skulle kunna genomföra. Jag kommer att ta tillfället i akt och spendera de kommande fem åren för att etablera mig som en självständig forskare och för att bilda och leda en forskargrupp som bedriver forskning av högsta kvalitet inom mitt forskningsområde. Det är också viktigt att bidra till utbildningen av nya forskare i gruppen som har möjlighet att bli framtida forskningsledare.

Marie Lagerquist

MIN BARNDOM HANDLADE OM skolan, fotboll och vänner. Jag njöt av skolan och tyckte att naturvetenskapen var det mest intressanta. Jag valde att studera vid Göteborgs universitet där jag pluggade molekylär biologi och fick min doktorsexamen 2004. Jag är nu forskare vid institutionen för medicin vid Göteborgs universitet. Jag träffade min man 1994 under den magiska sommaren när Sverige fick en bronsmedalj i fotboll. Tillsammans har vi tre barn. Förutom att vara tränare för min äldsta dotters fotbollslag tycker jag om att spendera min fritid med min familj, läsa böcker och titta på filmer.

François Lallemand

JAG FÖDDDES I LIÈGE i Belgien, där tycker jag mycket om att vara på våren när blommorna har slagit ut och solen skiner. Samtidigt tycker jag mycket om känslan av att vara tillbaka i Stockholm, något som jag brukar fira genom att köpa en kanelbulle på första bästa café jag går förbi. Oavsett var, så är dock den bästa känslan att vara hemma med min fru och mina barn. Det är vad som driver mig mest. Kontraster mellan att spendera intensiva dagar i labbet och fina dagar med familjen är två yterligheter som jag tycker mycket om i mitt liv.

“Jag är säker på att forskningsprojektet kommer att erbjuda en utmaning men också vara mycket spännande, eftersom vi är flera forskare från olika områden som arbetar tillsammans mot gemensamma mål.”

EN AV DE FUNDAMENTALA FRÅGESTÄLLNINGARNA inom utvecklingsbiologin är att förstå vilka mekanismer som kontrollerar identiteten hos enstaka neuroner och dessa nervcellers kontakt med andra celler. Sensoriska neuroner i det perifera nervsystemet, som överför information från en mängd olika stimuli till det centrala nervsystemet, är ett idealt modellsystem för att studera de mekanismer som leder fram till hur specifika nervcellstyper genereras och hur deras projektioner sker.

Projektet syftar till att genom den senaste teknologin identifiera nyckelfaktorer som kontrollerar de molekylära, morfologiska och funktionella egenskaperna hos sensoriska neuron. Projektet kommer också, som första grupp, att anatomiskt och genetiskt karaktärisera de olika grupper av sensoriska neuron som sammanlänkar enstaka armmuskler med det centrala nervsystemet. Detta är ett specifikt nätverk som reflekterar den kritiska responsen av sensorisk feedback för att koordinera rörelser. Långsiktigt kommer dessa studier att ge inblick i de fundamentala principer som är involverade i den korrekta formeringen av nervsystemet. Studierna kommer även att leda till nya strategier för utformningen av mer effektiva smärtterapi samt främjandet av topografiskt specifik nervregeneration efter en ryggmärgsskada.

Vi har två huvudsakliga mål i labbet. Det första är att definiera de mekanismer som reglerar utvecklingen av särskilda sensoriska neurontyper som är involverade i olika sensoriska modaliteter som smärta och hörsel. Vårt andra mål är att förstå den molekylära logik som driver monteringen av nervbanor som ligger bakom rörelseapparatens beteende. Vi är intresserade av att dechiffrera hur olika “kommunikationslinjer” tillsammans bildar unika tredimensionella strukturer som gör komplexa beteenden möjliga.

Mina förväntningar för de närmaste fem åren som Ragnar Söderbergforskare i medicin är att upprätta en forskargrupp som tillsammans kan skapa en miljö för att dela den kunskap och arbetsbelastning som krävs för att uppnå våra vetenskapliga mål. Jag är säker på att forskningsprojektet kommer att erbjuda en utmaning men också vara mycket spännande, eftersom vi är flera forskare från olika områden som arbetar tillsammans mot gemensamma mål. På lång sikt hoppas jag att forskningen kommer att utgöra en stark teoretisk ram som kommer att hjälpa oss och andra utforska nervsystemet vidare. En annan viktig aspekt är att stödja de yngsta forskarna i gruppen genom handledning, så att de får möjligheter att utveckla sin förmåga och färdigheter, för att bli framtidens lovande forskare.

“Framför allt innebär denna utmärkelse en kvalitetsstämpel på min forskning, vilket kommer generera synergieffekter och öka övertygelsen både inom och utom min forskargrupp på att det vi gör är viktigt.”

VÅRT IMMUNSYSTEM ÄR LIVSVIKTIGT för att vi ska kunna bekämpa infektioner, samtidigt som okontrollerade inflammatoriska processer bidrar till många folksjukdomar. Vid en autoimmun sjukdom, som till exempel diabetes, angriper immunsystemet kroppsegna strukturer som därmed förstörs. Hittills behandlas snarare än botas dessa sjukdomar med palliativ livslång behandling, till exempel insulin vid diabetes, eller immunvägblockerande terapi. Ökad kunskap om hur immuncellerna aktiveras krävs för utvecklandet av nya antiinflammatoriska läkemedel.

Den första delen i forskningsprojektet syftar till att förstå hur immunceller vid inflammation aktiveras och tar sig från blodet till vävnaden. En ny roll för vårt immunsystem har beskrivits, då vissa immunceller stimulerar nybildning av blodkärl för att förhindra syrebrist och vävnadsdöd. Nyligen fann projektet att immunceller behövdes för att återbilda kärlsystemet i transplanterade insulinproducerande celler, så kallade langerhanska öar, i en muskel. En klinisk studie där öar transplanteras till en muskel har nu initierats baserat på projektets resultat. I den andra delen i projektet studeras hur olika immunceller hittar till syrefattiga områden och vad de gör för att inducera kärlnybildning. Denna kunskap kommer att generera nya sätt att öka de insulinproducerande cellernas överlevnad samt behandla sjukdomar där blodflödet blivit nedsatt.

Ambitionen med är att öka förståelsen för immuncellernas olika roller för att därmed kunna styra immunsystemet och minska sjukdom eller avstötning av transplantat. Starka drivkrafter är att upprätthålla en kreativ miljö i laboratoriet där nya hypoteser snabbt kan testas, att ständigt utveckla vår metodpalett och våra in vivo-modeller, att bibehålla ett starkt translationellt fokus samt att doktorander i projektet utvecklas till framtidens framgångsrika forskare.

Efter att ha utsetts till Ragnar Söderbergforskare i medicin förväntar jag mig nu att kunna koncentrera mig mer på min forskning och lägga mindre tid på att söka nya projektanslag. Den ökade ekonomiska flexibiliteten gör också att jag ser fram emot att rekrytera ambitiösa personer på post doc-nivå för att driva de nya projekten. Framför allt innebär denna utmärkelse en kvalitetsstämpel på min forskning, vilket kommer generera synergieffekter och öka övertygelsen både inom och utom min forskargrupp på att det vi gör är viktigt. Jag hoppas att vi genom vårt arbete kommer fram till nya sätt att styra vårt immunsystem för att därmed kunna dra nytta av dess breda potential. Vårt mål är att kunna skraddarsy behandlingar där vi får immunsystemet till att motverka sjukdom genom att förbättra sårhäkning och kärlnybildning, eller minska inflammatoriska reaktioner och avstöttningsprocesser.

Mia Phillipson

JAG ÄR EN DRIVEN PERSON som älskar mitt arbete och tycker om att arbeta hårt med stora utmaningar men samtidigt prioriterar jag att umgås med min familj. Min man och jag har tre väldigt nyfikna och aktiva barn, så att vara hemma innebär ofta inte vila men istället många kreativa diskussioner och roliga situationer. Jag tycker mycket om att följa årstiderna och upptäcka naturen tillsammans med mina barn och jag är tacksam över att de delar mitt intresse, om än i varierande grad. Att se på film tillsammans är min favoritsysselsättning en lördagskväll, något som jag gärna gör när jag behöver koppla av.

Camilla Svensson

OM DU FRÅGAR MINA VÄNNER och kollegor skulle de svara att jag är en driven, envis och optimistisk person. Jag cyklar ofta till jobbet (på min Ragnar Söderbergforskarcykel) och jag inser att jag är lyckligt lottad att ha ett stimulerande jobb där jag kan fokusera på vad som känns viktigt för mig. Jag försöker uppmärksamma inte bara de stora men också de små framstegen och jag har lärt mig att det är viktigt att fira när man kan. Löpning och cykling håller mig balanserad. Det är fantastiskt hur andelen problem reduceras efter ett par kilometer med ökad hjärtfrekvens. Jag är dessutom spinninginstruktör och mina klasser är som små höjdpunkter i min vecka.

“När vi försöker hitta svaret känns det ibland som att leta efter en nål i en höstack – fast med vetenskap kan vi veta att nålen är där, någonstans.”

I EUROPA BERÄKNAS EN AV FEM vuxna lida av kronisk värk, vilket är förknippat med kraftigt försämrad livskvalité för de drabbade och stora kostnader för samhället. Ledgångsreumatism är en kronisk autoimmun sjukdom där ledvärk är ett stort problem. Studier har visat att ledvärk och antikroppar mot olika ledproteiner kan finnas i många år hos patienten innan diagnosen kan ställas. Antikropparna är en viktig drivkraft i inflammationsprocessen som ger upphov till ledsvullnad och nedbrytning av brosk och ben. Tidigare har man trott att det är faktorer som produceras i samband med inflammationen som retar smärtnerverna. Forskningsprojektets studier tyder dock på att antikroppar, när de är riktade mot specifika strukturer som till exempel brosk, också kan aktivera smärtnerver direkt och därigenom verka som smärtframkallande molekyler, helt frikopplat från den inflammatoriska processen.

Vi har data som visar att antikroppsmedierad värk regleras på flera nivåer, inte bara i leden utan också i till exempel ryggmärgen där de så kallade gliacellerna bidrar till att höja smärtsignalerna. Eftersom många autoimmuna sjukdomar är förknippade med smärtproblematik undersöker projektet i detalj vilken typ av antikroppar som har smärtgenererande egenskaper och hur de aktiverar smärtnerverna. Det

är oerhört viktigt att vi ökar vår kunskap kring hur kronisk värk uppstår, så att vi kan identifiera angreppspunkter för att utveckla nya läkemedel och bättre behandlingsstrategier.

Ambitionen är att bygga en plattform för smärtforskning som sträcker sig “från provrör till patient”. För att skapa en forskargrupp framgångsrik måste ledaren ange en vision som kan omsättas i en verklighet och ange en strategisk inriktning och sedan effektivt motivera och inspirera gruppen för att få varje medlem att känna sig delaktig. Biologi är komplext och som forskare kämpar vi ofta emot alla odds. När vi försöker hitta svaret känns det ibland som att leta efter en nål i en höstack – fast med vetenskap kan vi veta att nålen är där, någonstans. Det är en fråga om att söka på rätt sätt, på nya sätt och från andra hålllet.

När jag blev utvald till Ragnar Söderbergforskarare i medicin kändes det som min höstack blev lite mindre. Med fem års finansiering kan jag ägna mer tid på att leta efter svar och lägga mindre tid på att leta efter pengar. Det kommer att öka vår kunskap om hur antikropparna bidrar till kronisk smärta, förhoppningsvis till den punkt där det får en inverkan på hur denna typ av smärta behandlas.

“Mitt mål som arbetsledare är att vara en positiv förebild för mina gruppmedlemmar och att följa och inspirera dem att nå den högsta av sina förmågor.”

HUR KOMMER DET SIG ATT VÅRT IMMUNFÖRSVAR inte at-tackerar våra egna vävnader och hur kan immunförsvaret veta när celldelningen ska avstannas? Forskningsprojektet undersöker immunbristsjukdomar för att förstå vårt immunförsvaret.

Den nödvändiga regleringen av immunförsvaret fungerar alldeles utmärkt i friska individer, vi återhämtar oss till exempel efter en vanlig förkylning. En grupp av livshotande sjukdomar under samlingsnamnet primära immunbristsjukdomar som drabbar nyfödda och små barn leder dock till okontrollerad reglering av patientens immunceller. Två av dessa primära immunbristsjukdomar orsakas av mutationer i proteinet WASP, som är viktigt för immuncellers rörelse, kommunikation med andra celler och celldelning. Samtidigt som barnens immunförsvaret inte aktiveras normalt under till exempel en vanlig förkylning finns det stor risk att de utvecklar reaktioner mot egna vävnader och blodcellscancer. Projektet vill använda experimentella modeller för immunbristsjukdomar som orsakas av WASP-mutationer för att utröna vilka delar av immunförsvaret som inte fungerar normalt och därefter klargöra den underliggande mekanismen för förändrad reglering.

Förhoppningen är att vi inom fem år har förstått hur muta-

tioner i WASP orsakar immunbristsjukdom och därmed hur immunförsvaret fungerar i sjukdom och i hälsa. Ambitionen är också att vi då har identifierat nya behandlingsmetoder med potential att kunna användas i behandling av patienter.

Finansieringen kommer under de närmaste fem åren att bidra till mitt långsiktiga karriärmål, att etablera en forskargrupp som är ansedd både i Europa och i Amerika. Min ambition är att ha ett team av tvärvetenskapliga forskare för att bedriva forskning som spänner från grundforskning till prekliniska studier och kommer till kliniska nytta för patienterna. Min forskargrupp är mångkulturell och består av människor från olika discipliner och med olika bakgrund, eftersom jag tror att detta breddar perspektiven och ökar de intellektuella resurser och det kritiska tänkandet. Mitt mål som arbetsledare är att vara en positiv förebild för mina gruppmedlemmar och att följa och inspirera dem att nå den högsta av sina förmågor.

Jag förväntar mig att inom fem år ha hittat nya verktyg för att undersöka immunförsvaret. Jag tror också att vi bidrar till utveckling av nya modeller med molekylärbiologiska metoder för biomedicinsk forskning.

Lisa Westerberg

MITT INTRESSE FÖR NATURVETENSKAP började tidigt och mycket tack vare en hängiven lärare redan i grundskolan. Jag började studera molekylärbiologi vid Stockholms universitet hösten 1994. Min labbpartner och jag stannade alltid till sent och experimenten fungerade aldrig som de borde till en början. Jag har lärt mig att tänka utanför boxen och inte följa gällande dogmer inom vetenskap och läroböcker. Jag disputerade 2003 och därefter åkte jag till Harvard, vilket var fantastiskt. Min man Aki har varit ett stöd i varje steg jag har tagit. Vi träffades redan på gymnasiet och har nu två underbara barn tillsammans.

Ekonomisk vetenskap

Ragnar Söderbergs stiftelse finansierar forskning inom nationalekonomi, företagsekonomi och ekonomisk historia i form av projektstöd till enskilda forskare och till mindre grupper. I det följande kan du se vilka projekt vi finansierar år 2012, få en djupdykning i ett av projekten, som handlar om open innovation i samarbete mellan industri och akademi, samt möta en av våra sakkunniga.

Per Krusell

Sakkunnig i nationalekonomi

“Svensk ekonomisk forskning har annars svårigheter att konkurrera på grund av låga lönenivåer, om vi jämför med andra länder.”

PER KRUSELL TOG EXAMEN från Handelshögskolan i Stockholm 1984 och doktorerade därefter i nationalekonomi vid University of Minnesota. Han var professor i nationalekonomi vid University of Rochester under åren 2001–2004 och därefter professor vid Princeton University i fem år. Krusell innehar sedan 2008 professuren Savings Banks Foundations and Swedbank Chair in Macroeconomics vid Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet. Han är ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien sedan 2003 och sedan 2004 ledamot i Kommittén för Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne.

Krusells forskning har varierat mellan olika nationalekonomiska fält, med särskilt fokus på områdena teknisk utveckling, ojämlikhet, makroekonomisk politik och ekonomisk arbetskraft. Han driver för närvarande ett långsiktigt projekt om samspillet mellan global klimatförändring och ekonomi.

DE ANSÖKNINGAR SOM INKOM till 2012 års utlysning i de ekonomiska vetenskaperna granskades av fem experter. Per Krusell var en av dem. Krusell berättar om svensk ekonomisk forskning i generella termer:

– Svenska forskare i ekonomisk vetenskap har en fördel gentemot internationella forskare eftersom de har möjligheter att använda svenska registerdatabaser, säger Krusell. I Sverige finns det stora mängder detaljerad data på hela populationen som är tillgänglig för våra forskare. Det är en konkurrensfördel svenska forskare har. Detta är något förhållandevis nytt och ett antal ansökningar i årets utlysning omgång hade denna karaktär, vilket är intressant att se.

– Svensk ekonomisk forskning har annars svårigheter att konkurrera på grund av låga lönenivåer, om vi jämför med andra länder. En annan faktor som vi sällan tar hänsyn till i debatten, tror jag, är klimatet. Det är inte särskilt många som lockas av det kalla vädret vi har större delen av året, säger Krusell.

– Till årets utlysning i ekonomi inkom det 120 ansökningar av blandad karaktär och i olika ekonomiska kategorier, berättar Krusell. Efter granskning kunde vi konstatera att det fanns en mindre tätgrupp av hög kvalitet. Stiftelsens styrelse beviljade 17 av dessa med olika belopp beroende på omfattningen på forskningsprojekten.

Beviljade anslag 2012

Ekonomiska vetenskaper

Anders Anderson , Institutet för Finansforskning Rethinking Beta in Asset Management	300 000 kr	
Staffan Albinsson , Göteborgs universitet Copyright Revenues and the Music Industry in Sweden, 1985–2010	150 000 kr	
Jesper Blomberg , Handelshögskolan i Stockholm The Risky Business of Investment Banking: Organizing the taking, controlling and production of financial risks	2 320 932 kr	
Erik Borg , Södertörns högskola Sveriges utmaningar och möjligheter inom medicinturism	3 407 112 kr	
Ulf Elg , Lunds universitet The role and benefits of marketing collaboration for international firms	3 205 440 kr	
Johan Frishammar , Luleå tekniska universitet Stage-gate processes and open innovation: Implications for managing research and development in Swedish industry	1 950 006 kr	
Camilo von Greiff , Studieförbundet Näringsliv & Samhälle Hur förbereder utbildningssystemet eleverna för arbetslivet och livet som samhällsmedborgare?	1 724 660 kr	
Karin Hellerstedt , Stiftelsen Högskolan i Jönköping The short and long term effects of family firm failure: Family members experiences, well-being and future prospects	2 943 598 kr	
Maria Hüge-Brodin , Linköpings universitet Logistikföretagens utveckling mot miljömässigt hållbara strategier	3 147 040 kr	
Birgitta Jansson , Göteborgs universitet Inkomströrligheten i Sverige från 1983 till 2011 – en undersökning på individ- och hushållsnivå	2 669 101 kr	
Pauline Mattsson , Karolinska Institutet Open innovation i samarbetet mellan industri och universitet	4 089 512 kr	
Daniel Metzger , Handelshögskolan i Stockholm The Allocation and the Effect of Talent	600 000 kr	
Annika Schilling , Stiftelsen Stockholm School of Economics Att ikläda sig kompetens – en studie av kunskapsarbetets kroppsliga praktik	2 290 000 kr	
Esbjörn Segelod , Mälardalens högskola Systematiska avvikelser mellan prognos och utfall och dess konsekvenser för bedömning av investeringar	1 187 800 kr	
Bodil Ström Holst , Sveriges Lantbruksuniversitet Svenska hundars och katters samhällsvärde i ekonomiska termer	1 472 576 kr	
Karin Svedberg Helgesson , Stiftelsen Stockholm School of Economics Ansvariga företag – inför vem och för vad? Privata företag som statens agenter i den risk-baserade kampen mot penningtvätt	3 317 054 kr	
Erik Wengström , Lunds universitet Normosäkerhet och samarbete i sociala dilemman	1 369 103 kr	

Pauline Mattsson

Open innovation i samarbetet mellan industri och universitet

MÅNGA STUDIER TYDER PÅ att företag som är öppna för externa samarbeten även är bättre innovatörer. I den snabba tekniska utvecklingen är det svårt för ett företag att införskaffa alla nödvändiga kunskaper i egen regi. Många företag har därför valt att lägga ut sin forskning på andra aktörer, vilket har resulterat i förbättrade produktportföljer. Mervärdet av samarbeten mellan akademi och industri har studerats tidigare men majoriteten av studierna har fokuserat på akademins, snarare än, på företagets roll.

Mattssons forskningsprojekt studerar samarbeten mellan akademi och industri i syfte att förbättra befintlig, och skapa ny, kunskap gällande synsättet open innovation och hur den innovationsmodellen påverkar företagets innovationsförmåga. Mattsson studerar specifikt företag inom life science-industrin och då särskilt utvecklingen av och egenskaper hos tidiga forskningssamarbeten och kunskapsutbytet som sker därefter, genom att analysera företagets sampublicationer och patentportfölj med akademins. Mattsson använder kvalitativa metoder för att kunna förstå motiven för, och resultaten av, dessa samarbeten.

Förhoppningarna är att forskningsprojektet kommer att bidra till att förbättra befintlig, och skapa ny, kunskap om hur open innovation-begreppet, eller mer specifikt hur samarbeten mellan industri och akademi, kan påverka företags innovationsförmåga. Resultaten kan komma att öka förståelsen för betydelsen av olika typer av samarbeten, sociala nätverk, barriärer och förstärkare, som är av betydelse för spridningen av kunskap inom akademien respektive indu-

strin, och som kan leda till innovationer. Forskningsprojektets resultat kan komma att ha betydelse inte bara för forskare, utan även för andra intressenter. Branschledare, beslutsfattare, utbildningsledare och finansierare kan komma att dra nytta av resultaten och det kan ge viktiga bidrag till, bland annat, hur företagen kan bli mer innovativa, identifiera svagheter, optimera stödmekanismer för nyttogörande och kommunikation.

Pauline Mattsson berättar om hennes liv som forskare i positiva termer.

– Min situation som forskare för tillfället är mycket tillfredsställande eftersom jag får arbeta med projekt som jag själv har varit med och utvecklat och därmed även tycker är mycket intressanta. Jag styr över min egen tid och kan planera min egen dag, säger Mattsson.

Hon påpekar dock att den långsiktiga situationen för många unga forskare är osäker.

– Det finns idag finansiering till postdoktorala anställningar men när det är dags att ta steget vidare mot att starta sin egen forskningsgrupp för att kunna meritiera sig som professor så saknas det idag resurser, inte bara i Sverige utan även på en europeisk nivå. Ofta krävs det långsiktig finansiering som även kan användas till att stödja doktorander, vilket idag är sällsynt, påpekar Mattsson.

– Finansieringen som jag beviljades har möjliggjort för mig att rekrytera en doktorand i fyra år och dessutom täcka kostnader för infrastruktur och material, avslutar Mattsson med ett leende.

Pauline Mattssons ansökan beviljades med 4 089 512 kronor.

MATTSSON HAR EN ingenjör- och en ekonomexamen. Hon doktorerade vid Institutionen för lärande, informatik, management och etik, LIME, vid Karolinska Institutet. Mattsson har arbetat vid Europakommissionens forskningsinstitut Institute for Prospective Technological Studies, IPTS, i Sevilla parallellt med att hon skrev sin avhandling. Projektet som bedrevs vid IPTS fokuserade på sambanden mellan teknik, ekonomi och samhälle och var ämnade att ge stöd till EUs beslutsprocess.

Rättsvetenskap

Ragnar Söderbergs stiftelse finansierar forskning inom de olika rättsvetenskaperna i form av projektstöd till enskilda forskare och till mindre grupper. I det följande kan du se vilka projekt vi finansierar år 2012, få en djupdykning i ett av projekten, som handlar om kommersiella meddelandens rättsliga status, samt möta en av våra sakkunniga.

Elisabeth Rynning

Sakkunnig i rättsvetenskap

“Analysen och utvecklingen av de regelverk som styr samhället måste hänga med i samma hastighet.”

ELISABETH RYNNING GER SIN SYN på den svenska rättsvetenskapliga forskningen just nu:

– För att den rättsvetenskapliga forskningen ska få sin rättmätiga del av finansieringen behöver vi bli bättre på att visa hur forskningen nyttiggörs. Det är viktigt att förstå hur angelägen rättsvetenskaplig forskning är, inte minst i ett så snabbt föränderligt samhälle som vi lever i idag. Analysen och utvecklingen av de regelverk som styr samhället måste hänga med i samma hastighet, säger Rynning och fortsätter:

– Jag anser också att mångvetenskap eller som man ofta väljer att kalla det, tvärvetenskap, ger en större förståelse för hur olika sorters kunskap och perspektiv samspelar i samhället, säger Rynning. Det svåra är att överbrygga de

kulturella skillnaderna mellan olika områden och att inte låta det bredare angreppssättet leda till brister i vetenskapligt djup inom de olika disciplinerna. När mångvetenskaplig forskning lyckas kan den ge ett mervärde som inte är möjligt att uppnå inom enskilda discipliner. I mångvetenskapen kan rättsvetenskapen bidra stort och samtidigt hämta mycket ny kraft och inspiration.

– Till årets utlysning i rättsvetenskap inkom det 36 ansökningar. Många av ansökningarna hade spännande frågeställningar men projektskisserna var av varierande kvalitet. De nio ansökningar som beviljades var mycket intressanta, välformulerade och genomtänkta, avslutar Rynning. Forskningsprojektet beviljades med olika belopp beroende på omfattning.

ELISABETH RYNNING TOG JURIS KANDIDATEXAMEN 1980 vid Uppsala universitet och fortsatte därefter med domarutbildning, innan hon gick tillbaka till universitetet för doktorandstudier med examen 1994. Hon blev docent i offentlig rätt vid Uppsala universitet 1996 och professor i medicinsk rätt vid samma lärosäte 2003. Hon har varit sakkunnig och expert i ett antal offentliga utredningar, däribland Biobanksutredningen (S 2008:08), och är sedan 2011 ledamot i Vetenskapsrådets expertgrupp för forskningsetik. Rynning har forskat i medicinsk rätt, bland annat gällande integritetsfrågor i vård och forskning, användning av ny teknik samt mångkulturella aspekter på vården. Elisabeth Rynning är numera justitieråd vid Högsta förvaltningsdomstolen.

Eva-Maria Svensson ansökan beviljades med 2 369 319 kronor.

SVENSSONS HUVUDSAKLIGA INTRESSEOMRÅDEN är rättsfilosofi och genusrättsvetenskap. Frågan om yttrandefrihet kom hon in på för många år sedan via könsdiskriminerande reklam. Som enmansutredare presenterade hon 2008 en lag mot könsdiskriminerande reklam (SOU 2008:5).

Eva-Maria Svensson

*Marknadsdriven yttrandefrihet
– svenska medier mellan demokrati och marknad*

EVA-MARIA SVENSSON BLEV VID UTREDNINGEN uppmärksam på att aktörer inom annonsmarknaden förde en debatt utifrån argumentet att den "kommersiella yttrandefriheten" måste värnas. I ett svenskt sammanhang är argumentationen något märklig. Kommersiella meddelanden anses i de svenska grundlagarna inte vara yttranden med fullt grundlagsskydd. Rent kommersiella meddelanden har i flera sammanhang snarare ansetts som möjliga att reglera i vanlig lag utan hinder av grundlagarna. Att tala om "kommersiell yttrandefrihet" – som om det finns – är därför märkligt. I ett amerikanskt sammanhang har dock kommersiella meddelanden över tid fått status som yttranden med skydd i den amerikanska konstitutionen.

Svensson blev intresserad av att studera denna yttrandefrihetsfråga ur ett utvecklingsperspektiv. Förståelsen av vad kommersiella meddelanden är och vilken rättslig status de ska ha håller på att förändras genom successiva förändringar eller förskjutningar i lagstiftningen och i tolkningen av lagstiftning över tid. Det finns flera tecken på, och några konkreta, förändringar enligt vilka kommersiella meddelanden får och har fått ett starkare skydd i lagstiftningen inte bara i den amerikanska kontexten utan också i EU och Sverige.

Forskningsprojektet, som drivs tillsammans med Maria Edström, forskare i journalistik, medier och kommunikation, studerar denna förändring och reflekterar över vad den kan komma att få för konsekvenser för det demokratiska intresset av en fri nyhetsförmedling och opinionsbildning och för rätten för medborgare att få tillgång till information som är fri från olika intressen. Eftersom medier har en central roll i det offentliga samtalet, för en fri debatt och fri tillgång till information, studeras några specifika typer av medier för att undersöka utvecklingen närmare. Kommersiella meddelandens rättsliga status som skyddsvärda yttranden är således idag omdebatterad. Krav på ett utökat skydd har delvis tillgodosetts i flera rättsordningar runt om i världen. Begreppet marknadsdriven yttrandefrihet används för att fånga denna utveckling.

Den centrala frågeställningen i projektet är om demokratin och det fria ordet gynnas av ett stärkt grundlagsskydd för kommersiella yttranden eller inte. Vilka konsekvenser får en marknadsdriven yttrandefrihet för demokratin? Svaret är inte givet. Frågan har knappt berörts i svensk rättsvetenskap.

”Den centrala frågeställningen i projektet är om demokratin och det fria ordet gynnas av ett stärkt grundlagsskydd för kommersiella yttranden eller inte. Vilka konsekvenser får en marknadsdriven yttrandefrihet för demokratin? Svaret är inte givet. Frågan har knappt berörts i svensk rättsvetenskap.”

I forskningsprojektet studeras de rättsliga förändringar som sker i Sverige, EU och USA och mediernas ökade beroende av annonsintäkter samt konsekvenser av dessa förändringar. Exempel på rättsliga förändringar är att reglerna för reklam i TV inom EU uppmjukats och att kommersiella yttranden fått ett förstärkt skydd i den amerikanska konstitutionen. I svensk grundlag har kommersiella yttranden fortfarande ett svagare skydd jämfört med andra yttranden, men utrymmet för dem verkar öka. Exempel på konsekvenser av förändringarna kan vara ett minskat förtroende för medierna, vilket på lång sikt kan påverka tilltron till demokratin.

Den centrala frågeställningen besvaras genom två delprojekt;:

1. ett som analyserar hur de rättsliga förändringarna ser ut och hur de samverkar med mediebranschens villkor och
2. ett som studerar relationen mellan medieinnehåll och finansiering och hur detta påverkar förtroendet för medierna.

Tesen är att det över tid har skett ett förstärkande av det rättsliga skyddet för kommersiella meddelanden, men också att det har skett ett förstärkande av kommersiella intressen som påverkar det redaktionella innehållet i mediet utbudet. Förhoppningen är att detta forskningsprojekt ska kunna bekräfta tesen. Resultatet kan då användas för att reflektera kring hur den ickekommersiella yttrande- och informationsfriheten ska kunna främjas.

Eva-Maria Svensson beskriver sin situation som forskare:
– Med extern forskningsfinansiering är det möjligt att frigöras från annat arbete och därmed få tid för forskning. Forskning tar tid och forskning konkurrerar hela tiden med andra uppgifter man har som professor, som att undervisa och handleda. Detta är uppgifter som är både viktiga och roliga men det är svårt att hinna med allt på samma gång.
– Det bästa i forskarvardagen är när jag koncentrerat kan ägna mig åt ett forskningsprojekt, helst tillsammans med andra kollegor. Jag ser fram emot att arbeta med detta flervetenskapliga projekt under tre år framöver, avslutar Svensson entusiastiskt.

Beviljade anslag 2012

Rättsvetenskap

Ulf Bernitz , Stockholms universitet Forsknings-samarbete i europarätt Stockholm–Oxford	500 000 kr
Sanja Bogojevic , Lunds universitet Protecting the commons: The use of market mechanisms to regulate access to and exploitation of common resources	1 486 584 kr
Eric Bylander , Uppsala universitet Prövningstillstånd i hovrätt och kammarrätt – En rättsvetenskaplig studie	913 783 kr
Sandra Friberg , Uppsala universitet Ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder	2 151 219 kr
Pär Anders Granhag , Göteborgs universitet Stöd till forskningsmiljön <i>Research unit for Criminal, Legal and Investigative Psychology</i>	2 194 919 kr
Eva-Maria Svensson , Göteborgs universitet Marknadsdriven yttrandefrihet – svenska medier mellan demokrati och marknad	2 369 319 kr
Elsa Trolle Önnerfors , Lunds universitet Justitias pionjärer. En studie av de första kvinnliga juristerna i Sverige. Deras förutsättningar, villkor och situation i Sverige från 1873–1950	1 626 264 kr
Sacharias Votinius , Lunds universitet Statsmakt och varlighet. En omsorgsetisk undersökning av det allmännas ansvar för skada vid utövning av makt och myndighet	27 500 kr

Övriga anslag

Ragnar Söderbergs stiftelse har i enlighet med sina stadgar möjlighet att finansiera forskning och forskningsanknuten verksamhet inom andra områden än sina kärnämnen. Som vanligt finansieras några projekt med anknytning till museer och arkiv för konst och design. År 2012 har stiftelsen också satsat på projekt inom fälten svensk utrikespolitik respektive rysk inrikespolitik.

Beviljade anslag 2012

Övrigt

Louise Belfrage, Kod-Knäckarna Ideell förening
Fokus på tidig språkutveckling 300 000 kr

Anna Bortolozzi, Nationalmuseum
A Catalogue of the Italian Architectural Drawings
in the Cronstedt Collection in the Nationalmuseum 429 050 kr

Anki Dahlin, Kulturen i Lund
Världen på Kulturen 250 000 kr

Fredrik Doeser, Utrikespolitiska institutet
Sveriges deltagande i flygförbudszonen över Libyen:
altruism, realpolitik eller inrikespolitik? 695 552 kr

Berit Edling, Kungliga Hovstaterna
Slottsarkitektkontorets ritningssamling på Stockholms slott 480 000 kr

Ingvar Fredricson
Flyinge – Hippologi från medeltid till nutid 155 000 kr

Patrik Hadenius, Stiftelsen Forskning & Framsteg
Utgivning av Forskning & Framsteg under 2013 220 000 kr

Lena Jonson, Utrikespolitiska institutet
Putin's Russia: Visual Art and the Growth of Protest 476 000 kr

Marianne Levin, Stiftelsen Grafikens hus
Katalogisering av Stiftelsens Grafikens Hus grafiksamling 300 000 kr

Sebastian Lindholm, Stockholms universitet
Forskardagarna 2013 75 000 kr

Kristina Mejhammar, Norrköpings kommun
Följeslagaren: En vägvisare till samlingarna på Norrköpings Konstmuseum 160 000 kr

Staffan Normark, Kungliga Vetenskapsakademien
Matens kemi 481 584 kr

Gitten Skiöld
Översättning till engelska av boken Kungaslott och Kungahus 180 000 kr

Sofia Ternby, Förbundet Unga Forskare
Stockholm International Science Seminar 2012 75 000 kr

Kåa Wennberg,
Julia Becks brev 1930–1935 60 000 kr

Fredrik Doeser

Sveriges deltagande i flygförbudszonen över Libyen: altruism, realpolitik eller inrikespolitik?

DEN 1 APRIL 2011 BESLUTADE SVERIGES RIKSDAG att skicka åtta JAS 39 Gripen, ett transportflygplan samt spanings- och stödresurser till den FN-sanktionerade och Natoleda flygförbudszonen över Libyen. Med detta beslut blev Sverige den enda deltagaren i den militära insatsen som inte var medlem i varken Nato eller Arabförbundet. Fredrik Doesers forskningsprojekt syftar till att undersöka varför den svenska regeringen valde att delta i den militära operationen.

Forskningsprojektet avser att pröva tre konkurrerande förklaringsmodeller på det svenska beslutet. Enligt den första förklaringen var det svenska beslutet ett resultat av altruistiska och humanitära överväganden. Enligt den andra förklaringen hade den svenska regeringen ett nationellt egenintresse av att delta i operationen. Enligt den tredje förklaringen var beslutet ett resultat av ett inrikespolitiskt spel mellan regeringen och den politiska oppositionen. Forskningsprojektet är en fallstudie, baserad på stort källmaterial av bland annat officiella policydokument, så kallad militär data och medias bevakning av händelsen. En viktig källa blir också intervjuer med beslutsfattare som kan komplettera det övriga materialet.

Doesers tes är att regeringens humanitära överväganden inte var tillräckliga skäl för att delta i den insats som kom att kallas för en humanitär intervention.

– Vi vet att relationen till Nato och USA var, och är, väldigt viktig för Sverige, berättar Doeser. Det som tycks ha fällt avgörandet för det svenska deltagandet var en formell förfrågan från Nato och det faktum att USA ställde upp med sin militära kapacitet. Att dessa parter var viktiga för det svenska deltagandet är inget kontroversiellt, men exakt hur viktiga de var i relation till andra faktorer och på vilket sätt de påverkade besluten i Sverige behöver undersökas närmare.

Om sin egen situation som forskare säger Doeser att konkurrensen för att få forskningsanslag är väldigt tuff inom den samhällsvetenskapliga forskningen.

– Jag upplever att det är en kamp om väldigt knappa resurser, visserligen oavsett vilket ämne man forskar inom. Att jaga pengar kan vara stressande, vilket förstås inte är särskilt konstigt. Därför är det oerhört befriande att vara beviljad finansiering för en tid framöver, fortsätter Doeser.

– Det är också en mycket stimulerande miljö jag arbetar i eftersom jag har ett stort utbyte med kollegor inom samma ämne men med olika perspektiv och fokusområden. Det känns viktigt för forskningssituationen att kunna använda det bollplank som jag upplever att jag har i mina kollegor och min forskningschef.

Fredrik Doesers ansökan beviljades med 695 552 kronor.

DOESER ARBETAR FRÄMST INOM forskningsfältet utrikespolitisk analys och fokuserar särskilt på frågor som utrikespolitisk förändring, samspelet mellan inrikes- och utrikespolitik, samt individuella beslutsfattares roll.

Sveriges unga akademi

"Det vi gör, det ska vi göra så bra vi bara kan."

Text: Mona Firoozpour

KUNGLIGA VETENSKAPSAKADEMIEN, KVA, inspirerades av Die Junge Akademie i Tyskland, vars syfte är att fånga upp den kreativa potentialen hos den yngre generationen av lovande forskare, när de på eget initiativ startade en svensk motsvarighet. Sveriges unga akademi, som den kom att kallas, finansierades av Ragnar Söderbergs stiftelse med ett initieringsanslag på drygt 3 miljoner kronor och beviljades ytterligare 10 miljoner kronor år 2011.

Anna Sjöström Douagi, verksamhetschef, och Christian Broberger, ordförande för Sveriges unga akademi berättar om året som gått och om vad som komma skall de närmaste åren framöver.

”Organisationsförändringen kommer nästan att bli lika stort som att bildas. Det känns väldigt spännande.”

– **VI VILL INTE VARA EN ”GNÄLLKLUBB”**. Vi har en policy om att alltid vara konstruktiva. Vi måste kunna framföra konkreta förslag på förbättringar när vi kritiserar något. Det förvånar, konstigt nog, en del men det här förhållningssättet har skapat respekt i forskarsamhället, berättar Christian Broberger.

Sveriges unga akademi är onekligen en framgångssaga. Verksamheten har blivit en kraft att räkna med och får stor uppmärksamhet både inom och utanför akademiska kretsar.

– Det har varit en otroligt start, säger Anna Sjöström Douagi och fortsätter: Det här året har snurrat på i turbofart. Jag skulle gärna vilja komma till ett läge där verksamheten och organisationen börjat stabilisera sig, men vi är inte riktigt där ännu.

Ingenting har varit självklart på vägen hit, även om det kan verka som att det fanns en självklar plats för Sveriges unga akademi att fylla. Det har varit många diskussioner mellan ledamöterna som alla kommer från olika ämnen och discipliner.

– Att hitta former för hur vi arbetar och vad vi gemensamt kan stå bakom har krävt ett starkt engagemang. På så sätt har vi kunnat hitta vägar att lyssna på varandra, för att tillsammans ha en stark röst som har något att tillföra debatten, säger Anna och Christian i mun på varandra.

Organisationen har ingen mall att följa utan föds ur de engagerade ledamöternas initiativ.

– Just därför har det hela nog vuxit snabbare än någon kunnat ana. Med en relativt liten organisation får vi vara selektiva med vilka projekt vi ger oss på. Vi har inga restriktioner om vad våra ledamöter får och inte får uttala sig om och hur de ska arbeta. Därför har vi haft ett väldigt lyckat år med driftiga ledamöter som har idéer och som vill engagera sig, säger Anna.

– Men vi har en tydlig regel om att det vi gör, det ska vi göra så bra vi bara kan. Det är också en styrka att ha en enad front när vi framför våra synpunkter, säger Christian och fortsätter: Det känns tryggt att kunna säga att ”det är inte bara jag som tycker så”, utan att samhällsvetare i Göteborg och teknologer i Lund också står bakom våra uttalanden. Det händer att vi får försvara våra idéer, och det gör vi gärna!

– En av förra årets höjdpunkter var vår årshögtid. När vi summerade vad vi hade åstadkommit under det första året så var det svårt att ta in allt, det var en häftig känsla, utbrister Anna. Det händer mycket och det finns många idéer för framtiden. Bland annat samarbetar Sveriges unga akademi med Nobel museet och med Sällskapet Riksdagsledamöter och Forskare, Rifo.

– Utöver de många projekt vi driver utåt fokuserar vi just nu på att bilda en självständig stiftelse för att kunna stå på våra egna ben, efter några år under KVAs vingar. Organisationsförändringen kommer nästan att bli lika stort som att bildas. Det känns väldigt spännande, säger Christian.

Sveriges unga akademi står på tre ben. Man vill erbjuda ett tvärvetenskapligt forum för ledamöterna och ge dem möjlighet att komma i kontakt med forskare från andra discipliner.

– Forskningen blir allt mer specialiserad, med resultat att man alltför sällan möter någon som verkar inom ett annat fält än ens eget. För mig som neurovetare är det en vitamininjektion att få tillbringa några dagar om året tillsammans med kvantfysiker och medievetare, säger Christian. Man har bl.a. genomfört en vetenskaplig ”speed-dating” där ledamöterna i par efter några minuters intensivt samtal skulle föreslå gemensamma projekt.

Man vill för det andra också entusiasmera yngre människor för en karriär som forskare och informera allmänheten om varför ett vetenskapligt förhållningssätt är viktigt. Sveriges unga akademi ordnar i sommar en forskarskola för gymnasielever och har även ett pågående samarbete med Nobel museet. Man har också författat en bok som ges ut senare

i år där ledamöterna beskriver vardagen som forskare och vad som fick dem att välja den yrkesbanan. Slutligen för det tredje, arbetar Sveriges unga akademi forskningspolitiskt och vill där bidra med yngre forskares perspektiv på hur svensk forskning kan bli starkare och mer nyskapande. Under våren har man arbetat fram ett förslag till karriärsystem för svenska lärosäten för att erbjuda en lösning på vad som pekats ut som ett av de allvarligaste hoten mot landets vetenskapliga återväxt.

Alla vetenskapliga discipliner är välkomna i Sveriges unga akademi. Ledamöterna, som vid start var 22 till antalet, ökade till 28 under året och fortsätter att utökas successivt till ett maximalt antal på 40 ledamöter. Mandatperioden är på fem år.

– Jag vill verkligen göra det mesta av min tid som ledamot för en handlingskraftig verksamhet, säger Christian engagerat.

Priser och professorer

Ragnar Söderberg stiftelse har under året medverkat till att dela ut fyra priser för att lyfta fram särskilt kvalificerade insatser inom medicinsk vetenskap, företagsamhet, design och skolarbete. Två donationsprofessorer har fått nya innehavare.

Hela människan

Söderbergiska priset i medicin

Prisets syfte är att belöna betydelsefulla vetenskapliga insatser inom de medicinska vetenskaperna och delas ut i samarbete med Svenska Läkaresällskapet och Torsten Söderbergs Stiftelse. Prissumman är 1 000 000 kronor.

En akademisk forskare inom medicin har många förväntningar att uppfylla. Mottagaren av årets medicinpris, Christopher Gillberg vid Göteborgs universitet, är inte bara en framstående forskare, som betytt mycket för förståelsen och behandlingen av sådana tillstånd som autism, damp, adhd, han är en inspirerande lärare, handledare och läromedelsförfattare, ägnar sig åt upplysningsarbete i samarbete med olika patientorganisationer. Gillberg har inte minst en mångsidig syn på människan som en biologisk, psykologisk och social helhet.

Prisjuryn skriver i sin motivering att Gillberg:

”Gillberg har varit och är fortfarande en av banbrytarna och vägvisarna för en del av forskningen inom neuropsykiatrisk utvecklingspsykopatologi ... och har visat vägen och gett impulser för utvecklandet av undersöknings- och vårdmetoder inom såväl barn- och ungdomspsykiatrin som inom det neuropsykiatriska området”.

Virtuella och fysiska kundmöten

Söderbergiska handelspriset

Prisets syfte är att belöna den som genom framstående teoretiska eller praktiska insatser bidragit till utvecklingen inom distributionsområdet i vid bemärkelse och delas ut i samarbete med Handelshögskolan i Stockholm, Svensk Handel och Torsten Söderbergs Stiftelse. Prissumman är 500 000 kronor.

Våra konsumtionsvanor vad gäller allt från musik till mode har förändrats genom internet. En ung svensk entreprenör i nät-butikbranschen är grundaren av företaget Nelly.com Jarno Vanhatapio. Men den virtuella kundkontakten är inte allt. Vanhatapio har visat hur viktig den dialogiska kontakten med kunderna är. Kunderna får delta i designtävlingar, träffas på modevisningar och andra event. Han talar om att ge den ultimata köpupplevelsen.

Prisjuryn skriver i sin motivering om Vanhatapios:

”sätt att utnyttja kommunikation över internet till att forma ett nytt konsumentbeteende och skapa nya och effektiva distributionsvägar för varor och tjänster”.

En sagomekanisk värld av smycken

Torsten och Wanja Söderbergs pris

Prisets syfte är att främja områdena design, mode och konsthantverk i Norden och delas ut i samarbete med Röhsska museet och Torsten Söderbergs Stiftelse. Prissumman är 1 000 000 kronor.

Vetenskap och konst är verksamheter som båda ägnar sig åt avbildande och utforskande av verkligheten. Årets mottagare av designpriset den norske smyckeingenjören Sigurd Bronger förkroppsligar en integration av dessa båda ingångar till sanningssökande och utveckling.

Prisjuryn skriver i sin motivering:

”Med sina objekt bjuder han oss med på en resa i ett mekaniskt sagolandskap, fullt av pojkdrommar och romantiska och lustfyllda spratt. Sigurd Bronger tar oss tillbaka till industrialismens tidiga formspråk och renässansens uppfinningar, eller till framtidens utopiska visioner...”

Engagemang och finurlighet

Ingvar Lindqvistpriset

Prisets syfte är att visa på lärarnas viktiga roll i samhället. Det har fått sitt namn efter Kungl. Vetenskapsakademiens tidigare preses Ingvar Lindqvist och delas ut av Kungl. Vetenskapsakademien med finansiering från Ragnar Söderbergs stiftelse och Torsten Söderbergs Stiftelse. Prissumman är 50 000 kronor per prisområde och 20 000 kronor till pristagarens skola.

Det är svårt att tro att skolan skulle kunna komma mer i fokus. Men tyvärr fortsätter den att göra det beroende på en rad negativa faktorer. Detta pris fokuserar på det positiva som finns i dagens svenska skola och lyfter fram pedagogiska och personliga förebilder. 2012 års mottagare av priset är Cecilia Eriksson, matematiklärare på Alfaskolan i Solna, Per Beckman, fysiklärare på Bergaskolan i Limhamn, Mats Hansson och Mia Pontoppidan, kemi- och biologilärare på Katedralskolan i Uppsala, och Ola Palm, NO-lärare på Sturebyskolan i Enskede.

Prisjuryn talar i sin samlade motivering om:

”entusiasm, engagemang och utvecklingsarbete som har lett till att elevernas intresse för och kunskap inom matematik och naturvetenskap har ökat”.

Thomas Helleday

Torsten Söderbergs och Ragnar Söderbergs professur i medicinsk vetenskap vid Karolinska Institutet

Thomas Helleday är professor i kemisk biologi. Han har byggt upp ett multidisciplinärt team med kemister, molekylärbio-ger, farmakologer och kliniska onkologer som tillsammans har kapacitet att ta en upptäckt från laboratoriet hela vägen till klinik. Det övergripande målet är att på detta sätt skraddarsy specifika cancerläkemedel. Basen för Helledays forskning är att i detalj förstå de grundläggande mekanismerna för DNA-skada och DNA-reparation, för att på så sätt kunna identifiera nya målmolekyler som man kan rikta ny cancerbehandling mot. Med målmolekyler menas de molekyler som är viktiga för cancercellens överlevnad. Inom forskargruppen finns det kunskap för att utveckla potentiella läkemedel som specifikt hämmar identifierade målmolekyler och för att testa dessa potentiella läkemedel i djurmodeller. Helledays forskargrupp har också kompetens att genomföra kliniska tester med lovande läkemedel på människor.

Gregor Noll

Torsten och Ragnar Söderbergs stiftelsers professur till minnet av Samuel Pufendorf vid Lunds universitet

Gregor Nolls forskning görs i två, lika viktiga led. Det ena är teoretiskt, det andra empiriskt. Teoretiskt försöker han att förstå vilken historia, logisk uppbyggnad och mening de centrala begreppen proportionalitet, militär nytta och civil skada har. Det material som Noll förhåller sig till är inom rättsvetenskap, statsvetenskap (politisk teori), filosofi (politisk filosofi) och teologi. Noll testar sina argumenterade teser om att folkrätten inte ger tillräckligt precisa svar för att proportionalitetsprincipen skall kunna fungera. Teoretiskt förutsätter proportionalitet att ett "tredje element" identifieras som möjliggör proportionalitetsrelationer mellan två jämförda element, och i den sekulariserade folkrätten kan detta tredje element inte längre vara Gud. Det har resulterat i en ny forskningsfråga: Hur kan ett tredje element identifieras när Gud inte är rätt element?

Empiriskt försöker Noll att förstå hur militära befattningshavare tillämpar proportionalitetsprincipen. Hur detta skall göras har visat sig vara problematiskt och därför planerar Noll i nuläget att skapa fiktiva men verklighetskopplade cases som ska diskuteras med höga befattningshavare och militärjurister under ett antal workshops under 2014. Observationer skulle kunna ge en bild av hur dessa personer faktiskt resonerar.

Ragnar Söderbergs STIFTELSE

Ragnar Söderbergs stiftelse

RAGNAR SÖDERBERGS STIFTELSE har enligt stadgarna som ändamål att finansiera forskning inom "företrädesvis de ekonomiska, medicinska och rättsvetenskapliga områdena".

Ragnar Söderberg (1900–1974) var en förgrundsgestalt inom svenskt näringsliv under 1900-talet. Han grundade stiftelsen den 5 maj 1960. Stiftelsens kapital omfattade då 6,5 miljoner kronor, idag ligger värdet på cirka 2 miljarder kronor. Med grundandet av stiftelsen skapades dels en stabil ägarstruktur i familjeföretaget Ratos, dels möjligheter att gynna angelägna samhällsnyttiga ändamål.

Under de femtio år som stiftelsen verkat har det forskningspolitiska landskapet genomgått stora förändringar. Även om donationen år 1960 var stor och betydelsefull, var staten då den dominerande forskningsfinansiären. Idag är läget ett helt annat och externa finansiärer som företag,

stiftelser och statliga forskningsråd betyder mer och mer för forskningens utförare. Ragnar Söderbergs stiftelse vill vara en betydelsefull aktör i detta landskap.

Stiftelsens verksamhet leds av styrelsen som består av donators efterkommande. Varje år görs två utlysningar: i maj i ämnesområdet medicin, i augusti i ämnesområdena ekonomi, rättsvetenskap och övrigt. Styrelsen är även fri att ta egna initiativ utan föregående ansökningar. För att ta fram underlag för besluten finns en beredningsorganisation av professorer från de svenska universiteten. Stiftelsen arbetar med en trestegsmodell: ansökningarna bedöms av anonyma sakkunniga var och en för sig, därefter sammanträder varje ämnesområdes sakkunniga och föreslår en kortlista, med detta underlag fattar styrelsen beslut ibland även med intervjuer som underlag. Stiftelsen har ett kansli med tre anställda.

Kontakt

*Kansliet är beläget på Hamngatan 27 i centrala Stockholm.
Kontakta oss gärna med frågor, synpunkter och idéer.*

Kjell Blücker
vd
kb@ragnarsoderbergsstiftelse.se
0727-40 39 51

Mona Firoozpour
kommunikationsansvarig
mf@ragnarsoderbergsstiftelse.se
0733-28 30 40

Åsa Jansson
forskningssekreterare
aj@ragnarsoderbergsstiftelse.se
0729-64 97 22

www.ragnarsoderbergstiftelse.se